

ETO: 81'42
811.511.141
DOI: 10.19090/hk.2022.3.96-107

ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER

GERGELY Viktória

Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem
Közép-európai Tanulmányok Kara
Nyitra, Szlovákia
vgergelyova@ukf.sk

VANČO Ildikó

Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem
Közép-európai Tanulmányok Kara
Nyitra, Szlovákia
ivanco@ukf.sk

A SZÖVEGÉRTÉSI KÉPESSÉGEK ÖNREFLEXIÓS MEGÍTÉLÉSE ÉS A TÉNYLEGES TELJESÍTMÉNY KÖZÖTTI VISZONY VIZSGÁLATA¹

The relationship between critical self-reflection and actual
performance in reading comprehension

Analiza odnosa između samovrednovanja sposobnosti
razumevanja teksta i stvarnog učinka

Jelen tanulmány célja a tanulók szövegértési képességeinek önreflexiós megítélése és a tényleges szövegértési teljesítménye közötti különbségek feltérképezése, valamint annak a kérdésnek a megválaszolása, hogy a tanulók milyen mértékben tudják értékelni saját szövegértési képességüket. A kutatásban 300 fő vett részt. A válaszadók szakértői mintavétel alapján, két korosztályból és hasonló kétnyelvű környezetből lettek kiválasztva. A vizsgált célcsoportok a kelet-, közép- és nyugat-szlovákiai kétnyelvű települések magyar

¹ A tanulmány alapjául szolgáló kutatás az APVV-17-0071 *Szövegértés elsajátításának segítségével anyanyelven és idegen nyelven* projekt keretén belül készült. Készült a VEGA 1/0316/21-es számú, *Egyszerű és szervezett nyelvi menedzselés szlovák–magyar kétnyelvű környezetben* című projekt keretében.

tannyelvű általános iskoláinak negyedik és hetedik diákjai voltak. A felmérés két részből állt. A vizsgálat egyik része önkitöltős kérdőívet tartalmazott, amelyekben az olvasási szokásaikról és saját megítélés szerinti szövegértési képességeikről kérdeztük a diákokat. A válaszok az adatközlők szubjektív véleményén alapultak. A kérdőív kitöltése után a diákok kitöltötték a Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem Közép-európai Tanulmányok Kara Nyelvészeti Kutatócsoportja által összeállított szövegértési tesztet, ami a két korcsoport számára három-három, különböző típusú szöveget és az adott korcsoportok kognitív képességeihez alkalmazkodó kérdéseket tartalmazott. Az adatközlők válaszai segítségével felmérhetők voltak a különbségek a diákok önbevallásán alapuló becslült szövegértési képességei és az általunk készített szövegértési tesztek eredményei között. A két vizsgálat elemzése alapján megállapítható, hogy a résztvevők túlbecsülték szövegértési képességeiket, és saját szövegértésükről alkotott véleményük nem felel meg a szövegértési tesztek eredményeinek.

Kulcsszavak: szövegértés, olvasási szokások, anyanyelv, negyedik évfolyam, hetedik évfolyam

Bevezetés

A szövegértés az anyanyelvi kompetencia leglényegesebb területei közé tartozik, s korunk társadalma alappillérenek számít. Az információ-központú társadalom megköveteli a különféle szövegek hatékony interpretálását, s így kiemelten fontos, hogy az iskolai oktatás is megfelelő mértékben foglalkozzon a szövegértés fejlesztésével. Ehhez elengedhetetlenül szükséges, hogy az oktatás során a diákok megszerezzék azokat a kompetenciákat, melyek a különböző szövegek megértésére és a szövegértési stratégiák használatához szükségesek (Bácsi–Sejtes 2009). A szövegértés folyamatát vizsgáló elméletek nemcsak a konkrét szövegek megértésének mikéntjéről szólnak, hanem elemzik a szövegben jelen levő kognitív szerkezeteket, melyek segítségével az általános megértés, az érvelés, a problémamegoldás és mindezek eredményeként a tanulás folyamatai létrejöhethetnek (Beker–Jolles–Broek 2017). Az iskolai olvasástanításnak nem csupán az a célja, hogy a gyermek elsajátítsa a mechanikus olvasás alapjait, hanem hogy az olvasási képességet felhasználva új ismeretek birtokába juthasson, s képessé váljon azok felhasználására. Ez pedig csak akkor lehetséges, ha a gyermek megérti, amit olvas. Ezáltal az értő olvasásnak kiemelt szerepe van a tanulásban, minden további tanulás és ismeretszerzés előfeltétele.

A nemzetközi mérések (NÚCEM, OECD) évről évre azt mutatják, hogy a szlovákiai tanulók az átlag alatt teljesítenek. A rendszerszerű mérések egész Szlovákiára kiterjednek, beleértve a nemzetiségeket is, nem kezelik azonban külön kategóriákként, vagyis nem közlik a felmérésben részt vevő nemzetiségi diákok számát és a felmérés eredményeit sem. Szlovákia legnagyobb lélekszámú

kisebbsége a magyar, s ez a kisebbség kiterjedt alap- és középfokú anyanyelvi iskolahálózattal rendelkezik. Kutatásunk témája az általános iskolák negyedik és hetedik tanulóinak szövegértési képességeinek feltérképezése. Jelen tanulmány célja a tanulók szövegértésre vonatkozó önértékelése és szövegértési teljesítménye közötti eltérések feltérképezése, a szövegértési tesztben elért eredményekkel való összevetése.

Módszertan

A kutatás alapját adó mérés 2019 májusa és júniusa között zajlott. A válaszadók szakértői mintavétel alapján lettek kiválasztva, az alanyok két korosztályból (negyedik és hetedik diákok) és hasonló kétnyelvű környezetből származtak. A vizsgált célcsoportok a kelet-, közép- és nyugat-szlovákiai kétnyelvű települések magyar tannyelvű általános iskoláinak negyedik és hetedik diákjai voltak. A felmérésben 300 diák vett részt, évfolyam szerinti eloszlás szerint 150 negyedik és 150 hetedik. A felmérés eredményeit statisztikai módszerekkel értékeltük ki. A résztvevők előre nem tudtak a felmérésről, az anonim módon zajlott, minden diák számszerű kódot kapott, így az egy adatközlőre vonatkozó adatok egyben tarthatóak. A felmérés két részből állt. A vizsgálat egyik része 23 kérdésből álló önkitöltős kérdőív tartalmazott, amelyekben felmértük a diákok szociológiai háttérét, nyelvhasználatát, olvasási szokásait, szövegértéshez kapcsolódó szubjektív véleményét. Ezt követte egy általunk összeállított szövegértési teszt kitöltése, mellyel a szövegértés szintjét mértük. A felmérés két tanítási órát, vagyis 90 percet vett igénybe minden osztályban. A vizsgálat során végig jelen voltunk az osztályteremben. Ebben a tanulmányban a szociológiai kérdőív egy kérdésköre kerül kiértékelésre, a szubjektív önértékelésen alapuló szövegértési képességekre irányuló válaszok és ezen állítások összehasonlítása a szövegértési tesztek tényleges eredményeivel.

A kutatáshoz tartozó szövegértési tesztek mindkét évfolyam számára eltérő szövegeket tartalmaztak, de a teszt felépítése hasonló volt. Mindkét teszt három szöveget tartalmazott. Az első részben egy-egy élményszerző típusú narratív szöveg (4. évfolyam: A viharadár, 7. évfolyam: Mit ugrálsz, Hideg?) átirat változatát kapták meg a diákok. Mindkét narratív szöveg egyszerű szerkezetű, folyamatos szöveg volt, terjedelmük egy A4-es oldal. A második szöveg egy-egy magyarázó típusú, ismeretterjesztő szöveg volt (4. évfolyam: A napraforgó, 7. évfolyam: A kisebbségi nyelvek megtartásának alapvető feltételei). Terjedelmüket tekintve fél A4-es oldalnyi folyamatos szerkezetű szövegek. A harmadik szöveg pedig egy-egy adatközlő típusú kevert szöveg volt, melyek folyamatos szöveget, képet és táblázatot is tartalmaztak (4. évfolyam: Időjárás-

jelentés, 7. évfolyam: Egy állatkert nyitvatartási rendje). A harmadik szöveg terjedelme szintén egy A4-es oldal volt, amiből negyedoldalnai a folyamatos szöveg és háromnegyed oldalnyi a táblázat, illetve a kép.

A negyedik évfolyam szövegértési tesztje összesen 26, nyílt és zárt végű kérdést tartalmazott, ezen belül igaz-hamis állítások, a helyes választ tartalmazó mondat kikeresése, többszörös választásos vagy az adott állítás kategorizálására vonatkozó feladatok voltak megtalálhatóak a feladatsorok közt.

A hetedik évfolyamnak szánt szövegértési teszt összesen 21 kérdésből állt, túlnyomó többségük nyílt végű volt, rövid vagy hosszabb kifejtést igényelve. A zárt végű kérdések az igaz-hamis választás, az adott állítások csoportosítása, és indoklaskérő feladattípusokat tartalmaztak.

Az emlékezeti terhelés szempontját is figyelembe véve, a diákok a szövegeket a kérdések megválaszolása során végig használhatták. Külön felhívtuk a tanulók figyelmét, hogy folyamatosan a szöveggel dolgozzanak és a szöveg segítségével válaszolják meg a kérdéseket. A szövegek feldolgozásához különböző nehézségű gondolkodási műveleteket kellett alkalmazniuk a diákoknak. A szövegekhez tartozó kérdések konkrét, explicit információk felismerésére és visszakeresésére, majd az adatok és gondolatok értelmezésére, összefoglalására és következtetések levonására, valamint a szöveg nyelvi, tartalmi és szerkesztésbeli elemeinek mérlegelésére és értékelésére fókuszáltak.

A szövegértési tesztek javítása pontozással zajlott. Az általunk kialakított és a statisztikai feldolgozás szempontjait is figyelembe vevő pontozási rendszer szerint minden helyesen megválaszolt kérdésért 1 pont járt, és a helyes válasz csak akkor volt elfogadható, ha csak a helyes válasz(ok) volt(ak) bejelölve.

Eredmények

Jelen tanulmány kutatásunk elsődleges eredményeit mutatja be. Az eredmények gondolkodási műveletek szerinti elemzésére tanulmányunk terjedelmi okok miatt nem vállalkozik, az elemzést egy későbbi tanulmányunkban tervezzük bemutatni.

A szövegértési képességek a diákok önértékelése alapján

A 300 fős kutatásban két korcsoport vett részt: 150 negyedikes és 150 hetedik diák. A nemi eloszlást illetően 53% fiú és 47% lány. A válaszadók fele származik faluról (50%), s majdnem fele városi lakos (47%), 3% nem válaszolt. Az 1. táblázat a diákok önértékelésén alapuló, saját szövegértésükre vonatkozó

véleményeit szemlélteti. A diákoknak a tesztben szereplő állításokat kellett értékelniük, elemzésüknél a teljesen egyetértek és a részben értek egyet válaszokat együtt elemeztük. A részletes eredményeket az 1. számú táblázat tartalmazza.

A válaszok azt mutatják, hogy a diákok majd fele (negyedik évfolyam: 49%, hetedik évfolyam 47%) teljes mértékben, további s további egynegyede (negyedik évfolyam 25%, hetedik évfolyam 27%) részben gondolja úgy, hogy az olvasás könnyen megy neki és mindent megértenek, amit olvasnak. A negyedikesek 47%-a, míg a hetedikesek 29%-a jelölte be azt a lehetőséget, hogy problémája van a szöveg megértésével, ha a szöveg témája ismeretlen. Tovább árnyalja az általános állításokat, hogy a további lehetőséget is tartalmazó kérdésekre némileg eltérő válaszokat kaptunk. A válaszadók valamivel több mint egyharmada (negyedik évfolyam 39%, hetedik évfolyam 37%) gondolja úgy, hogy a szöveg megértését nehezítik az ismeretlen szavak és a hosszú mondatok. A negyedik évfolyam 32%-a, a hetedik évfolyamba járók 51%-a állítja, hogy nincs gondjuk a hosszú mondatok megértésével. Mindkét csoport egyértelműen vallja, hogy a képek segítenek a szövegek megértésében, de csupán egyharmaduk (negyedik évfolyam 31%, hetedik évfolyam 36%) gondolja úgy, hogy a szöveg utáni kérdések hasznosak a szöveg megértéséhez. A szövegek megértése a negyedik adatközlők esetében az adatközlők egyharmadának (37%), a hetedik csoport egyötödének okoz problémát (21%).

4. évfolyam	Egyetértek	Inkább egyetértek	Inkább nem értek egyet	Nem értek egyet
Az olvasás könnyen megy, mindent megértek, amit olvasok.	49%	25%	15%	7%
Problémát okoz az ismeretlen, nehéz szavak megértése a szövegben.	39%	20%	15%	21%
Problémát okoz a hosszú mondatok megértése.	27%	18%	15%	32%
Problémát okoz az ismeretlen témájú szövegek megértése.	47%	15%	12%	17%
A képek segítenek a megértésben.	53%	16%	7%	15%
A szöveg utáni kérdések segítenek a szöveg megértésében.	31%	25%	13%	23%

A szöveg megértése problémát okoz, nem megy nekem.	23%	14%	14%	39%
7. évfolyam	Egyetértek	Inkább egyetértek	Inkább nem értek egyet	Nem értek egyet
Az olvasás könnyen megy, mindent megérték, amit olvasok.	47%	27%	15%	7%
Problémát okoz az ismeretlen, nehéz szavak megértése a szövegben.	37%	25%	17%	20%
Problémát okoz a hosszú mondatok megértése.	15%	15%	17%	51%
Problémát okoz az ismeretlen témájú szövegek megértése.	29%	23%	16%	29%
A képek segítenek a megértésben.	43%	20%	13%	19%
A szöveg utáni kérdések segítenek a szöveg megértésében.	36%	22%	9%	28%
A szöveg megértése problémát okoz, nem megy nekem.	9%	12%	18%	57%

1. táblázat. *Szubjektív véleményen alapuló szövegértési képességek*

Mindez azt mutatja, hogy a diákok önértékelése pozitív saját szövegértési képességeiket illetően. Válaszaik szerint többségüknek nincs problémája sem az olvasással, sem a szövegértéssel. A képek segítő szerepe a szövegértésben a negyedikesek esetében játszik jelentős szerepet, mintegy kétharmaduk értett egyet ezzel az állítással, de a hetedikes korosztály számára is fontos, hogy a szöveg képeket tartalmazzon, viszont csupán egyharmaduk számára fontos, hogy a szöveg jobb megértését kérdések segítsék.

Tanulmányunk további részében az általunk elkészített szövegértési tesztek eredményeit vázolólok. A szövegértési tesztek és a szociológiai kérdőív azonos személyekkel, azonos helyen és időben lett kitöltve.

A szövegértési tesztek eredményei az egyes évfolyamokban

A negyedikesek szövegértési tesztjében a tanulók 38 pontot érthettek el. Amint a 2. táblázatban látjuk, a diákok az első szöveg esetében összesen 13 pontot, a második szövegénél 14-et, a harmadik szövegénél 11 pontot szerezhettek. A diákok számszerű átlageredményeit a 3. táblázatban közöljük. A narratív

szöveg kérdéseire kapott helyes válaszok átlagos eredménye 42%, a magyarázó szöveg helyes válaszainak aránya 55%, az adatközlő szöveg esetében az arány 61% volt. Amennyiben a diákok teljesítményét összesítve nézzük, átlagosan 19,9 pontot értek el a lehetséges 38-ból, tehát a negyedik diákok eredményeit összesítve 52%-uk válaszolt az elvárt módon a szövegértési tesztek kérdéseire. Ez az arány a csoporteredmények szempontjából problémát jelez a szövegértés terén.

4. évfolyam (N150)	1. szöveg (narratív)	2. szöveg (magyarázó)	3. szöveg (adatközlő)	Összesen
Elért pontszám csoportátlag	5,5	7,7	6,7	19,9
Lehetséges maximális pontszám	13	14	11	38
Elért %	42%	55%	61%	52%

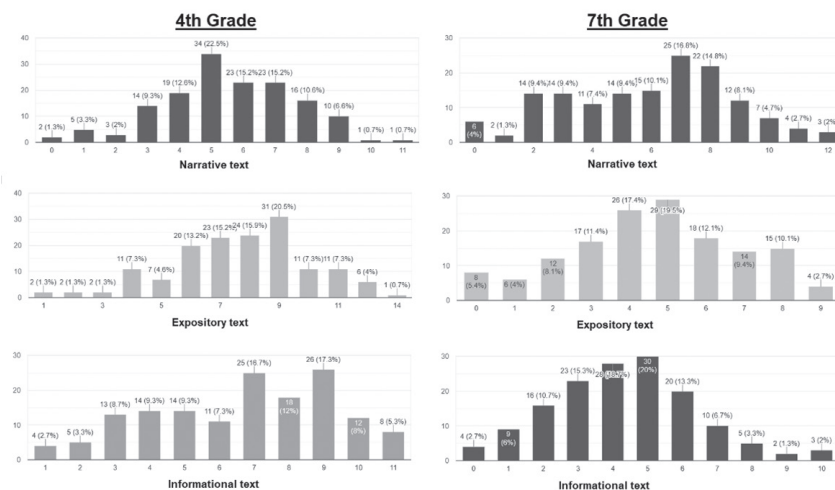
2. táblázat. A 4. évfolyam szövegértési tesztjének eredményei

A hetedikesek szövegértési tesztje értelemszerűen nehezebb szövegeket tartalmazott, mint a negyedikesek számára összeállított teszt. A diákok a teszt kitöltésével 35 pontot értek el. A szövegtípusok szerinti csoportátlagokat a 3. táblázat mutatja. A diákok átlagteljesítménye azt mutatja, hogy a vizsgált csoport a magyarázó típusú szöveg esetében érte el az elvárt jó válaszok legmagasabb arányát, az 51%-os teljesítmény azonban azt mutatja, hogy még a diákok számára legkönnyebbnek bizonyult szöveg kérdéseinek megválaszolása is nagyrészt problémát okozott (a lehetséges maximális pontszám ebben az esetben 9 volt). A másik két szövegtípus esetében az elért eredmények jóval gyöngébb szintet mutatnak. A narratív szöveg esetében az elérhető 14 pontból átlagosan 5,9 pontot, az adatközlő szöveg esetében az elérhető 12 pontból átlagosan csupán 4,3 pontot értek el a diákok. A szövegértési tesztek eredményeit összesítve a vizsgált csoport átlagteljesítménye 14,8 pont (42%). Ez az eredmény elmarad a negyedikesek átlageredményétől is.

7. évfolyam (N150)	1. szöveg (narratív)	2. szöveg (magyarázó)	3. szöveg (adatközlő)	Összesen
Elért pontszám csoportátlag	5,9	4,6	4,3	14,8
Lehetséges maximális pontszám	14	9	12	35
Elért %	42%	51%	36%	42%

3. táblázat. A 7. évfolyam szövegértési tesztjének eredményei

A részletes elemzéshez a tesztben elért eredményesség alapján elkészítettük a korcsoportok és szövegtípusok szerinti teljesítmény eloszlását, amit grafikonok segítségével szemléltetünk. Az alábbi grafikonok részletesen, szövegtípusok szerint mutatják az elért eredményeket.

1. grafikon. Szövegtípusok szerinti átlagteljesítmények eloszlása

Az egyes szövegtípusra lebontott eredmények alapján megállapítható, hogy a narratív szöveget tekintve a negyedik évfolyamba járó csoport majd egyharmada mutat gyöngé teljesítményt (29% – 43 diák), az elérhető pontszámoknak csupán 30%-át vagy annál kevesebbet értek el. Jónak mondható teljesítményt csupán a diákok 8%-a (12 diák) ért el, ők teljesítettek a pontszámok alapján 69%-os eredményesség felett, azonban egy diák sem ért el 90%-os vagy annál jobb eredményt. Öt és kilenc pont közötti, jónak még mindig nem mondható közepes teljesítményt mutat a diákok több mint a fele. A hetedik osztályosok a narratív szöveg értésében mutatott összteljesítményét nézve a diákok hasonló teljesítményt értek el, mint a negyedik osztályba járó társaik. A diákok nem egész egyharmada (31% – 47 diák) teljesített 30% alatt, s ebben az évfolyamban is a hetedikesek csupán 9%-a (14 diák) teljesített 70% felett, és senki nem ért el 90%-nál magasabb teljesítményt. A vizsgált tanulók nagy része, 89 tanuló mutatott közepesnek éppenhogy nevezhető szintet.

A magyarázó szövegtípus válaszai mutatják a legjobb eredményeket. Ez a szöveg volt a legrövidebb, ami azt mutatja, hogy a szövegek hosszúsága, illetve az a tény, hogy a rövidebb szövegben általában kevesebb a releváns információ, mind a két korcsoportnál jobb eredményhez vezetett. A negyedikesek 11%-a

(17 diák), a hetedikesek 17%-a (26 diák) teljesített 30% alatt. A negyedikes diákok 19%-a (29 tanuló), a hetedikesek 20%-a (33 tanuló) teljesített 70% felett, ebből a negyedikesek 7%-a (1 diák) és a hetedikesek 3%-a (4 diák) teljesített 90% felett. Mindkét évfolyamban a legtöbb tanuló a közepesen teljesítők közé tartozott, a negyedikesek esetében idetartozik 105 diák (70%), a hetedikesek esetében 91 diák (61%).

Az információközlő szövegtípus eredményei alapján a negyedikes diákok 15%-a (22 diák) és a hetedikesek 35%-a (52 diák) teljesített 30% alatt. A negyedikes diákok 43%-a (64 diák), míg a hetedikesek csupán 3%-a (5 diák) teljesített 70% felett. A jól teljesítő diákok közül a negyedik évfolyamot tekintve 13% (20 diák) a tesztet 90% felett teljesítette, a hetedikesek közül senki nem ért el 90%-nál többet.

A hetedikes tanulóknak az információközlő szövegben mutatott gyöngye eredményét magyarázhatja, hogy a hetedikesek számára készített tesztszövegünk nehéznek bizonyult a diákok számára. Ebben a szövegben a helyes válaszokhoz a táblázat sokféle információját kellett feldolgozniuk. Az információk nem voltak nehezek – az állatkerti nyitva tartás adatait kellett a helyes válaszokhoz figyelembe venni – azonban egyszerre kellett sok információval dolgozni, s ez magyarázhatja a gyöngye teljesítményt. A magyarázó szöveg eredményesebb válaszai és az információközlő szöveg válaszaiban található nagyobb mértékű hibázás jól mutatja, hogy a hetedikes tanulók a rövidebb, s ezáltal kevesebb információt tartalmazó szöveggel tudnak megbirkózni. Ez azonban azért problémás, mert az általunk adott szöveg sem szövegösszeírása miatt, sem összetettségében nem volt nehezebb, mint a hetedikes tankönyvekben található tanszövegek.

A fentebb ismertetett eredmények felvetik a kérdést, hogy a tanulók többsége a tankönyvi szövegeket milyen mértékben tudja feldolgozni.

Összegzés

A diákok saját szövegértési képességeire vonatkozó állításai, vagyis hogy többségüknek nem okoz problémát az olvasott szövegek megértése és a szövegértési tesztek válaszaiból kapott eredmények között az eltérés jelentős. Kiindulva abból, hogy a kérdőívek kérdéseire adott válaszok valóságtartalma nem minden esetben fedti teljes mértékben a valóságot, a kérdőívben több szempontból is körüljártuk ezt a kérdést. A válaszok azonban koherensen mutatták az általunk feljebb elemzett képet. A megkérdezettek válasza alapján bebizonyosodott, hogy a diákok nagy része, koruktól függetlenül, úgy gondolja, hogy jó szövegértési képességekkel rendelkezik, az olvasás könnyen megy nekik, nem rendelkeznek

semmilyen különösebb nehézséggel a szövegértésre vonatkozóan. Mindez azt jelenti, hogy a tanulók nem ismerik fel a szövegértésükben jelentkező nehézségeket. Ennek legvalószínűbb oka, hogy az oktatási rendszer nem fejleszti a szövegértést, azt adottan jónak veszi, annak ellenére, hogy a nemzetközi mérések eredményei ezt nem támasztják alá.

Összevetve a saját szövegértésre vonatkozó állításokat az általunk összeállított szövegértési tesztek eredményével, jól látható a vélekedés és a valós szövegértési szint közötti ellentmondás. Ami különösen aggasztó, hogy mindkét korosztály jónak ítélte meg saját szövegértési képességét, s mindkét korosztály tényleges szövegértése győnge eredményeket mutatott. Vagyis az iskolában eltöltött évek száma alig volt befolyással a szövegértés fejlődésére, és a tanulók szövegértési problémái sem kerültek detektálásra, sem a tanulók, sem a pedagógusok részéről. A fentebb ismertetett eredmények felvetik a kérdést, hogy a tanulók többsége a tankönyvi szövegeket önállóan milyen mértékben tudja feldolgozni.

Összefoglalva elmondható, hogy a tanulók túlbecsülték szövegértési képességüket, ugyanakkor valós szövegértési képességük messze alulmarad a jó szövegfeldolgozástól. A pontos okok feltárása olyan további kutatást – kutatásokat igényelnek, melyek az oktatás módját, a tananyag és a tankönyvek jellemzőit is vizsgálják a konkrét szövegértési problémák jellegének feltárásával együtt, mindenekelőtt abból a célból, hogy a szlovákiai magyar tanulók szövegértési képességei pontosan kidolgozott módszerek segítségével legyenek fejleszthetőek.

Irodalom

- Bácsi János – Sejtes Györgyi. 2009. Didaktikai útmutató a szövegértési feladatlapok összeállításához. *Anyanyelv-pedagógia* 4. <http://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=218> (2022. febr. 12.)
- Beker, Katinka – Jolles, Dietsje – Broek, Paul van den. 2017. Meaningful learning from texts. In *Reading Comprehension in Educational Settings*, (eds.), León, José A. – Escudero, Inmaculada. 29–62. Amsterdam–Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- NÚCEM: *PIRLS 2016 Prvé výsledky medzinárodného výskumu čitateľskej gramotnosti žiakov 4. ročníka ZŠ* https://www.nucem.sk/dl/3442/Prv%C3%A9_v%C3%BDsledky_Slovensk_a_v_%C5%A1t%C3%BAcii_IEA_PIRLS_2016.pdf (2022. jan. 30.)
- OECD, *PISA 2018 Results COMBINED EXECUTIVE SUMMARIES VOLUME I, II & III. OECD 2019*. https://www.oecd.org/pisa/Combined_Executive_Summaries_PISA_2018.pdf (2022. jan. 5.)

THE RELATIONSHIP BETWEEN CRITICAL SELF-REFLECTION AND ACTUAL PERFORMANCE IN READING COMPREHENSION

The purpose of the present study is to map the differences between students' self-reflective assessment of their reading comprehension skills and their actual reading comprehension, as well as answering the question to what extent students are able to evaluate their own text comprehension ability. The target groups studied were from two age groups, fourth and seventh grade primary school students, with similar bilingual backgrounds with Hungarian as the language of instruction in bilingual regions of eastern, central and western Slovakia. A total of 300 respondents participated in the research. They were selected based on expert sampling. The survey consisted of two parts. One part of the study included self-administered questionnaires asking students about their reading habits and self-assessment of their reading comprehension skills. These responses were based solely on subjective assessments. After completing the questionnaire, the students filled out a reading comprehension test compiled by the Linguistics Research Group of the Faculty of Central European Studies at the Constantine the Philosopher University in Nitra; consisted of three different types of texts and questions adapted to the cognitive abilities of each age group. The respondents' answers were used to assess the differences between the students' self-assessed reading comprehension skills and the results of our reading comprehension tests. Based on the analysis of the two, it can be concluded that the participants overestimated their reading comprehension abilities and their self-assessment-based views did not match the results of the reading comprehension tests. *Keywords:* reading comprehension, reading habits, mother tongue, fourth grade, seventh grade

ANALIZA ODNOSA IZMEĐU SAMOVREDNOVANJA SPOSOBNOSTI RAZUMEVANJA TEKSTA I STVARNOG UČINKA

Cilj rada je sagledavanje razlika između samovrednovanja učenika u proceni sposobnosti razumevanja teksta i njihovog stvarnog učinka vezanog za razumevanje teksta, kao i da se odgovori na pitanje koliko učenici mogu da procene svoje sposobnosti na pomenutom polju. U istraživanju je učestvovalo 300 ispitanika. Ispitanici su odabirani na osnovu mišljenja stručnjaka i to iz dve starosne dobi i sličnih dvojezičnih sredina. Ciljna grupa su bili učenici četvrtog i sedmog razreda iz mešovitih naselja u istočnoj, središnjoj i zapadnoj Slovačkoj koji pohađaju nastavu na mađarskom jeziku. Istraživanje se sastojalo iz dva dela. U prvom delu su učenici ispunjavali upitnike o čitalačkim navikama i o proceni svojih sposobnosti za razumevanje teksta. Odgovori su se zasnivali na subjektivnom mišljenju učenika. Nakon toga su učenici ispunjavali test za razumevanje teksta koji je sastavio istraživački tim lingvista sa Fakulteta za Srednjeevropske studije Univerziteta

Konstantin Filozof u Nitri. Test je sadržavao po tri različita tipa teksta za svaku starosnu dob, kao i pitanja koja su bila prilagođena kognitivnim sposobnostima datog uzrasta. Na osnovu odgovora ispitanika, može se ustanoviti da postoji razlika u proceni učenika u vezi sa sposobnostima razumevanja teksta i između rezultata testa za procenu koju je izradio istraživački tim. Na osnovu analize dva istraživanja može se zaključiti da su ispitanici procenili svoje sposobnosti, te da njihova procena ne odgovara rezultatima testa za razumevanje teksta.

Cljučne reči: razumevanje teksta, čitalačke navike, maternji jezik, četvrti razred, sedmi razred

A kézirat beérkezésének ideje: 2022. márc. 20.

Közlésre elfogadva: 2022. máj. 12.